

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

ליל הסדר שבת

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

[לתרומות](#)

ליקוטי זפסקי הלכות

"חוקי היום"

ותלמודם
התקף היום
לעשות רצונך
בלבב שלם

חוקי היים

שע"י "חדר הזדאה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

130

פסח - שבת תשפ"ב

ליל הסדר וכשחל בשבת

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

אכילה ושתיה אחר כוס ראשון

שתיה

- א. בדרך כלל מתארך הזמן בין כוס ראשון לתחילת הסעודה, ומתעוררת השאלה האם מותר לטעום דבר או לשתות בין כוס ראשון לשני לאלו הצריכים לזה.
- ב. **שתיית יין**, אין לשתות יין אחר כוס ראשון כדי שלא ישתכר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה (ש"ע סי' תע"ג ס"א) אבל מותר לו לגמור היין שנמצא בכוס ראשון אף לאחר זמן.
- ג. **מיץ ענבים או מים**. מותר לשתות מיץ ענבים או מים אחר כוס ראשון, ויכוון בברכת 'בורא פרי הגפן' של קידוש לפטור כל מה שישתה עד כוס שני, ואז אין בשתיית מיץ ענבים כמוסיף על הכוסות, ואז גם לא יברך ברכת 'שהכל' על המים ששותה אחרי זה, שברכת הגפן פוטר גם המים (ש"ע סי' קע"ד ס"ב). אבל אם לא כיוון לפטור המיץ ענבים, ולא עמד המיץ ענבים לפניו בשעת הברכה, שוב לא יברך ולא ישתה כדי שלא יראה כמוסיף על הכוסות (מ"ב שם סק"ג).
- ד. **שאר משקין**. אם לא כיוון בבורא פרי הגפן של קידוש לפטור מה שישתה אחר"כ, ויצטרך לברך על מה ששותה אחרי זה, לא ישתה גם שאר משקין כל שבאים בכלל ספק חמור מדינה כגון מיץ תפוזים או קפה, שאז נכנס לבעיה של שנראה כמוסיף על הכוסות אפילו כשמברך עליהם 'ברכת שהכל' (ש"ע הרב ס"א), אבל מים מותרים כנ"ל.
- ה. וכן שאר משקין מותרים באופן שכיוון לפטור אותם בברכת הגפן וממילא אינו מברך עליהם כנ"ל, ולכן במקום שיש צורך, יכול לשתות כוס קפה ויכוון לפטור בקידוש שלפני זה, ואע"פ שאסור לאכול חלב ובשר בסעודה אחת (רמ"א י"ד סי' פ"ט ס"א), כיון שעדיין לא נטל ידיו לסעודה אינו נקרא סעודה אחת.
- ו. **במשך אמירת הגדה**. נחלקו הראשונים האם מותר להפסיק באמצע אמירת הגדה לאכול או לשתות משהו, י"א שאסור להפסיק אחר שהתחיל אמירת הגדה דהיינו אמירת 'הא לחמא עניא', לאכילה ושתיה (רמב"ן במלחמות והר"ן ערבי פסחים, סתימת השו"ע ס"א, לבוש, הגר"א, מ"ב סק"ד).
- ז. וי"א שמותר להפסיק, ורק בהלל או בברכת 'אשר גאלנו' אסור להפסיק (בעל המאור, תוס' פסחים דף ק"ג ע"ב ד"ה רב אשי, הובא בבא"ה ל"ה הרשות בידו, חק יעקב סק"ה).
- ח. לכן לפני שהתחיל אמירת ההגדה מותר לשתות באופנים שכתבנו לעיל, ואחרי שהתחיל ההגדה לכתחילה לא ישתה כלל, אמנם כשיש צורך כגון אדם שמרגיש קצת חלש, או בכור שצמם בערב פסח, או אשה בהריון ויש לה צורך לשתות לעיתים קרובות, מותר לשתות כנ"ל גם באמצע אמירת הגדה עד ברכת 'אשר גאלנו' (ש"ת שבט הלוי ח"ט סי' ק"ח).

אכילה

- ט. **לפני אכילת כרפס**. דיני אכילה אחרי קידוש דומים הם לשתיה הנ"ל, דהיינו שאם מרגיש חולשה ולא יהיה לו כח להגיד הגדה כמו שצריך, יכול לטעום משהו לפני תחילה אמירת ההגדה, אבל לא יאכל הרבה, כדי שיוכל לאכול המצה בתאבון (ש"ת אור לציון ח"ג פט"ו תשו"ד), ויברך ברכה ראשונה, וכל שאכל לפני אכילת כרפס, יכול לברך אחריו 'בורא נפשות'.

- י. **לאחר אכילת כרפס**. ואם יש צורך גדול מותר אף כל משך אמירת ההגדה (ש"ת שבט הלוי ח"ט סי' ק"ח), ולכן אם אוכל עוגה הנעשה מקמח תפוז"א יברך 'שהכל', ואם אוכל פרי יברך 'העץ', ויברך אחריו 'בורא נפשות' ויכוון שלא לפטור הכרפס 'ב'בורא נפשות' אע"פ שהברכה אחרונה שווה לשניהם (ולסמוך על ש"ת רב פעלים א"ח ח"ב סי' ל"ב וש"ת הר צבי ח"א סי' צ"ו, ודלא כמבואר בפמ"ג א"א סק"א ובפתיחה להל' ברכות ד"ה מריש) כי אז יאבד הברכה ראשונה 'בורא פרי האדמה' שבירך וכיוון עליו לפטור המרור שיבוא בתוך הסעודה.
- יא. ואם אוכל מיני ירק, הרי כבר בירך עליו 'בורא פרי האדמה' ב'כרפס', ועל אף שלכתחילה המנהג הוא לאכול פחות מכזית (ש"ע סי' תע"ג ס"ו), מ"מ יש שהקפידו לאכול דוקא כזית (מעשה רב להגר"א, חזו"א, הגר"ז הלוי), וא"כ מי שצריך לזה יכול לכתחילה לאכול יותר מכזית [ומעשה רב פעם אצל האמרי אמת שהבחין באחד אצל שולחנו שהיה רעב, אז נתן לו כרפס הרבה יותר משיעור כזית], ומ"מ אף כשאכל יותר מכזית אינו מברך אחריו 'בורא נפשות' (מ"ב סק"ו).
- יב. קטנים שקיבלו קליות, אגוזים או שקדים, [או שוקולד, שזה הקליות ואגוזים] בזמנינו... ולא מסתפקים בראותם לבד, מותרים לאכלם במשך אמירת ההגדה.
- יג. **שינוי מסדר הרגיל**. במקום שיש צורך לאחד לאכול או לשתות חוץ ממסגרת הסדר, בדרך היתר כנ"ל, כדאי שיאכל וישתה מה שצריך לו בחדר אחר כגון במטבח ולא אצל שלחן הסדר, משום שנקראת 'סדר' על שם שיש 'סדר' שלא משנים ממנו שום דבר ימין ושמאל.

ליל סדר שחל בשבת

קידוש

- יד. **קידוש של שבת וי"ט**. כוס ראשון של ד' כוסות הוא של קידוש, וכשחל ליל הסדר בליל שבת, צריך להתחיל ב'ויכולו השמים' (ש"ע סי' תע"ג ס"א) ומ"מ אם לא אמר 'ויכולו' אינו מעכב, כל שהזכיר של שבת בברכת קידוש.
- טו. **קידוש של שבת או י"ט לבד**. ואם קידוש של י"ט לבד ולא הזכיר של שבת כלל, וכן אם קידוש של שבת ולא הזכיר של י"ט כלל, לא יצא, וצריך לקדש שוב ואין בזה משום מוסיף על הכוסות, שהרי נחשב כלא קידוש כלל (מ"ב סי' תפ"ז סק"ב).
- טז. **דילג שבת או י"ט בחתימה**. אם הזכיר של שבת וי"ט בנוסח הקידוש, אבל סיים רק 'מקדש השבת' ודילג 'ישראל והזמנים', אין לחזור על קידוש (מ"ב שם סק"ז), ואם סיים רק 'מקדש ישראל והזמנים' ולא הזכיר שבת בחתימה, המ"ב מצדד דצריכים לחזור ולקדש, אבל למעשה נשאר בצ"ע (ביאה"ל ד"ה מקדש), ולכן למעשה לא יחזור לקדש מספק, כשכבר התפלל (הליכות שלמה תפילה פ"ז ס"ו), בפרט בליל פסח שעל הצד שכבר יצא הרי הוא נכנס לשאלות של 'מוסיף על הכוסות'.

הבדלה - ליל סדר שני בחו"ל

- יז. כשחל ליל סדר במוצ"ש, כגון בני חו"ל העושים סדר שני [השנה - תשפ"ב], צריכים לומר גם ברכת הבדלה בתוך הקידוש ובסדר זה, יין, קידוש, נר הבדלה, זמן, ראשי תיבות יקנה"ז (ש"ע סי' תע"ג ס"א), ומסיים 'המבדיל בין קודש לקודש' (טור סי' תע"ג), ואין נוהגין למלאות הכוס עד שישפך ממנו [עכ"פ בכוונה...]. לסימן ברכה, משום שהוא ברכה לששת ימי המעשה משא"כ במוצ"ש שהוא י"ט (ששי"כ).

יח. **סיים 'המבדיל בין קודש לחול'**. אם טעה וסיים 'המבדיל בין קודש לחול' ולא תיקן תוך כדי דיבור, לא יצא צריך לחזור ולהבדיל (שר"ת שבט הלי ח"ח סי ק"ח), ולכן כל זמן שלא שטה כוס הראשון, יחזור ויבדיל על אותו כוס, וכן אם טעם קצת ונזכר, יחזור ויבדיל שוב על אותו כוס, ואם נזכר רק אחר ששטה הכוס, דינו כמי ששכח להבדיל לגמרי כיבואר לקמן (אות כ"ד).

בן א"י הנמצא בחו"ל

יט. **לקיים סדר שני**. בן א"י הנמצא בחו"ל ושוהה כגון אצל הוריו או חמיו בבית שעורכים 'סדר שני' במוצ"ש, חייב הוא ואשתו להשתתף בסדר שני וישבו עמיהם, כדי שלא יהיה בפרהסיא שאינו חוגג יו"ט [לא יברך ברכות על הכוסות חוץ מ'בורא פרי הגפן', וכן לא יברך 'על אכילת מצה' ועל אכילת מרור], וכשעשה הבדלה לפני קידוש, לא יברך שוב 'הגפן' על כוס ראשון, ואחרי כוס ראשון יברך 'ברכה אחרונה' מכיון שהוא הפסק גדול עד הסעודה, ואין לו חיוב אמירת ההגדה שזה הסיבה שפוטר המחוייבים באמירת הגדה לא לברך ברכה אחרונה אחר כוס ראשון. על כוס שני מברך 'הגפן', ועל כוס רביעי אינו מברך 'הגפן'.

כ. **ואם יש להם דירה בפני עצמם או שזה באופן ששייך שהם אוכלים אצל אחרים ואינו ברור לבעלי אכנסיה שהם אינם עורכים 'סדר', אינם צריכים לערוך 'סדר שני'**.

כא. **הבדלה**. כשעורכים הסדר ביחד, הבן א"י והבן חו"ל, מכיון שנוסח הבדלה שונה לשניהם, שבן א"י מבדיל 'בין קודש לחול' ובן חו"ל מבדיל 'בין קודש לקודש', לכתחילה לא יוציאו זה את זה ידי חובתם מאחר שיש שינוי ממטבע שטבעו חכמים, אלא יעשה הבן א"י הבדלה בצניעא על הכוס לפני עריכת הסדר (הגרש"א, הגר"ש וואזנר), ויברך 'הגפן' וברכת המבדיל ע"פ נוסח 'בין קודש לחול', וברכת הנר יכול לצאת בשעה שמברכים עליו הבני חו"ל בעריכת הסדר.

כב. **בן א"י לצאת חובתו ע"י בן חו"ל**. בשעת הדחק כשא"א לבן א"י לעשות הבדלה לעצמו, בדיעבד יכול לצאת חובת הבדלה ע"י שמיעתו מבן חו"ל על אף שהבן חו"ל אומר נוסח 'בין קודש לקודש' שאין זה שינוי גמור מאחר שהקב"ה מבדיל בין קודש לקודש כ"ש שמבדיל בין קודש לחול (מסגרת השלחן הובא בס' שדי חמד אסיפת דינים מערכת ה"א אות ל"ב ד"ה והנה, הגרש"א, הגר"מ פיינשטיין הובא בס' יו"ט שני כהלכתו פ"ח אות י"ג ובהערה), אבל להיפך לא, דהיינו שבן א"י אינו מוציא י"ח בן חו"ל מהבדלה של 'בין קודש לחול' (שם).

כג. **וכן אשה בת א"י נשואה לבן חו"ל הגרים בינתיים בא"י**, שדינם שהבעל חוגג יו"ט שני של גליות והאשה חוגג רק יו"ט ראשון מאחר שהאשה עדיין לא יצאה לחו"ל ובזה אין האשה נגזרת אחרי בעלה (וכמש"כ בגליון חוקי חיים גליון 12 אות ל"ה), והיא נמצאת במקום רחוק ואין לה מי שיוציאה מהבדלה של בן א"י, יכולה להבדיל לעצמה בכה"ג בצניעא בנוסח 'בין קודש לחול' (שער הציון סי רצ"ו סקל"ד) ולשתות הכוס (ערוך השלחן ס"ה), ואם אינה רוצה להבדיל לעצמה כי לכתחילה אין לאשה להבדיל לעצמה (רמ"א סי רצ"ו ס"ח), יכולה לצאת ע"י בעלה אע"פ שהוא מבדיל בנוסח 'בין קודש לקודש' וכנ"ל.

שכח להבדיל

כד. **נזכר בעת שתיית הכוס**. אם שכח להבדיל על הכוס בשעת קידוש ונזכר תיכף בעת שתיית כוס ראשון, יפסיק השתייה ויברך עליו ברכת הבדלה, ואם כבר שטה רוב כוס, ימלא הכוס שוב ויברך עליו ברכת הבדלה בלי 'הגפן' (כף החיים סקכ"ב).

כה. **נזכר לפני אמירת ההגדה**. אם שכח להבדיל אחר ששטה כוס ראשון, לדעת המחבר שאינו מברך הגפן על כל כוס וכוס של ד' כוסות (ש"ע סי תע"ד) יבדיל על כוס אחר ויאמר עליו רק 'ברכת הבדלה' בלי 'ברכת הגפן', כל שעדיין לא התחיל את אמירת הגדה (ש"ע תע"ג ס"א) אבל אם כבר התחיל ההגדה באמירת 'הא לחמא עניא' וכו' ימשיך אמירתו עד 'גאל ישראל' ואז יבדיל על כוס השני, דהיינו שיאמר 'בורא פרי הגפן', ברכת הנר, והבדלה של שבת ליו"ט (מ"ב סק"ה).

כו. **ולדעת הרמ"א**, שנוהגין לברך 'הגפן' על כל כוס מד' כוסות (רמ"א סי תע"ד), אזי אפילו נזכר קודם ההגדה לא יברך על כוס אחר מפני שנראה כמוסיף על הכוסות כשמברך עליו 'בורא פרי הגפן', אמנם אם כיוון בכוס ראשון לפטור כל מה שישתה אחרי זה (לעיל אות ג) אזי יכול לברך 'ברכת הבדלה' על כוס אחר ולא יברך עליו 'בורא פרי הגפן' (מ"ב סי תע"ג סק"ד).

כז. **נזכר לפני אכילת כרפס**. אם נזכר לפני אכילת כרפס, נחלקו הפוסקים בדעת הרמ"א הנ"ל מה עדיף לעשות, י"א שעדיף לאכול הכרפס בלי הבדלה כדי שלא לעבור על 'מוסיף על הכוסות' (ש"ע הרב הובא בביאה"ל ד"ה עד), וי"א שעדיף להבדיל על כוס עם 'ברכת הגפן' כדי שלא לאכול הכרפס לפני הבדלה (הגש"פ קול דודי בשם הגר"מ פיינשטיין), והמ"ב מסופק מה עדיף (ביאה"ל שם).

כח. **ויש שמכריעים שאם הבדיל בתפלה באמירת 'ותודיענו'**, יאכל כרפס בלי הבדלה ויבדיל על כוס השני כנ"ל (אות כ"ה), ואם גם בתפלה שכח להבדיל, אזי יבדיל ואח"כ יאכל כרפס כדי שלא יצטרך להתפלל מעריב שוב (שר"ת באר משה ח"ח סי קפ"ו) [זה דין שאינו ידוע כ"כ, שאם אחד שכח להבדיל בתפלה וגם אכל קודם הבדלה, קנסו אותו שצריך שוב להתפלל מעריב ולהבדיל בתפלה (ש"ע סי רצ"ד ס"א, ע"י מש"כ גליון 157 אות כ)].

כט. **נזכר באמצע הסעודה**. נזכר באמצע הסעודה שלא הבדיל, מחויב להפסיק מיד ולהבדיל, ולא יברך 'הגפן' שברכתו על כוס השני פוטרתו, אלא אם כן לא היה בדעתו אז לשתות בתוך הסעודה שאז צריך לברך עליו גם 'הגפן' (מ"ב סק"ה).

ל. **נזכר לאחר אפיקומן**. אם נזכר לאחר אכילת אפיקומן, יבדיל על כוס של ברכת המזון אחר ברכת המזון, ואם נזכר אחר ברכת המזון, ימתין עד כוס הרביעי ויבדיל עליו, ואם נזכר רק אחר ששטה כוס רביעי, יבדיל על כוס חמישי ויברך עליו 'הגפן' שכבר הסיח דעתו מלשתות עוד (מ"ב שם).

לא. **נזכר רק למחרת**. אם נזכר רק למחרת, מבדיל והולך כל היום כולו ויאמר 'המבדיל בין קודש לקודש' (שמירת שבת כהלכתו פ"ב סי"ט).

הכנת חרוסת ומי מלח בשבת

לב. **חרוסת**. כשחל ליל הסדר בשבת, לכתחילה יכין החרוסת ע"י נתינת יין בתוכו מערב שבת (מ"ב סי תע"ג סקמ"ח), אמנם אם שכח להכינו מערב שבת, יכינו בלי חששות של דש, והיינו שיתן היין תחילה לתוך הכלי ואח"כ יוסיף לו החרוסת, יתן יין הרבה שתהיה בלילתו רכה, יערבנו באצבעו ולא בכף, ויחתוך הפירות לפני שבת, ואם לא חתכם לפני שבת, יחתכם בשבת בסכין ולא במגרדת או כלי המיוחד לחיתוך, ויחתכם בחתיכות גדולות קצת מהרגיל ויכינו סמוך לסעודה (מ"ב סי שכ"א ס"ק ס"ח).

לג. **מי מלח**. כשחל ליל הסדר בשבת, לכתחילה יכין המי מלח קודם שבת כמבואר בש"ע (סי שכ"א ס"ב), ומ"מ אם לא עשה קודם שבת ואין לו חומץ לטבול בהן, יכול לעשותו בשבת, אבל רק מעט לאותו לילה (מ"ב סי תע"ג סקכ"א), וכן לא יעשה חזק וידקדק שיהיה פחות משני שליש מלח על שליש מים (ש"ע סי שכ"א שם) מפני שנראה כעושה מוריים לכבוש בו דגים (מ"ב שם סק"ב).

אמירת הגדה לאור הנר

לד. **אדם שנכבה לו החשמל ואין לו אלא נר אחד דלוק**, מותר לומר 'הגדה של פסח' לאור הנר כשחל בשבת אפילו אם הוא יחיד, ולא חיישינן שמא יטה, משום שהוא מסתכל בספר רק כדי להיזכר ראשי פרקים, שהרי אין לך עם הארץ שאין ההגדה שגורה בפיו קצת, ולכן לא חוששים שמא יטה (ש"ע סי ע"ה ס"ט), ואפילו אם הוא כן עם הארץ שאין ההגדה שגורה בפיו כלל, יש להקל בזה כדי שלא יבטל את מצות אמירת ההגדה שהוא מדאורייתא (מ"ב שם סק"ז).

בברכת 'א כשרן פסח'

זנוכה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים

בבנין ביהמ"ק במהרה בימינו

לתרומות

גליון זה נתרם לז"צ
מרן פוסק הדור
רבינו **שמואל הלוי וואזנער** זצוק"ל
ב"ר יוסף צבי הלוי זצ"ל
בעל **שבט הלוי**
עלה בסערה השמימה
ליל התקדש הג' תשע"ה

אנו מודים מעומק ליבנו עם רנשי הכרת הטוב
לראש הישיבה הגאון ר' **מושה קצנשטיין** שליט"א
ולבעלי הבתים של הישיבה הגדולה של 'חמשי עיירות'
The Yeshiva Gedola of the Five Towns, N.Y
על התרומה הנכבדה למערכת 'חוקי חיים' להפצת התורה
השיו"ת יברכם בכל מילי דמיטב והצלחה מרובה בכל מעשי ידיהם